

Пытанні да ўступных экзаменаў ва ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбным прадмеце «Беларуская літаратура»

1. Фальклорныя жанры: казкі, легенды, паданні, песні; беларуская народная творчасць як крыніца станаўлення і ўзбагачэння літаратуры.

2. Кірыл Тураўскі: словы, казанні, павучанні; пропаведзь маральнага ўдасканалення чалавека і грамадства, крытыка чалавечых заганаў.

3. «Жыццё Ефрасінні Полацкай»: адлюстраванне ў творы жыцця і дзейнасці асветніцы, яе духоўнага подзвігу; адметнасць кампазіцыі «Жыцця...».

4. Летапісы як помнікі літаратуры («Летапісец вялікіх князёў літоўскіх», «Беларуска-літоўскі летапіс (1446)» – урывак «Пахвала вялікаму князю Вітаўту»): адлюстраванне гістарычнага мінулага ў беларускіх летапісах, іх патрыятычны пафас; услаўленне мужнасці, аўтарытэту князя Вітаўта, яго подзвігаў.

5. Рысы рэнесанснага гуманізму, імкненне наблізіць кнігу да народа (старабеларуская мова, прадмовы, тлумачэнні) у прадмове да ўсёй Бібліі і прадмове да кнігі «Псалтыр» Францыска Скарыны; развіццё беларускага кнігадрукавання (Сымон Будны, Васіль Цяпінскі і інш.).

6. Паэма Міколы Гусоўскага «Песня пра зубра»: жанр, сюжэт і кампазіцыя твора; тэма Радзімы; сімвалічнае значэнне вобраза зубра; вобраз князя Вітаўта.

7. Літаратура эпохі барока: вершатворчасць на беларускай мове Сімяона Полацкага, станаўленне беларускага тэатра (батлейка, школьная драма і інтэрмедія).

8. Апавяданні Яна Баршчэўскага «Шляхціц Завальня», «Плачка», «Белая Сарока» (са зборніка «Шляхціц Завальня, або Беларусь у фантастычных апавяданнях»): роля вобраза Завальні, рамантычныя сюжэты, сімволіка вобразаў.

9. Балада Адама Міцкевіча «Свіцязянка»: паэтычнае асэнсаванне беларускага фальклору і міфалогіі, рамантычнае вырашэнне тэмы кахання.

10. Паэма Канстанціна Вераніцына «Тарас на Парнасе»: аўтарства і час напісання паэмы; роля міфалагічных персанажаў у раскрыцці тэмы і ідэі; Тарас як тыповы народны герой (кемлівы, абачлівы, дасціпны); сатыра і гумар у творы.

11. Паэма Францішка Багушэвіча «Кепска будзе!»: выкрыццё сацыяльнай несправядлівасці; роля айчыма ў лёсе Аліндаркі; матыў трагічнасці і безвыходнасці.

12. Фарс-вадэвіль Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча «Пінская шляхта»: жанравае вызначэнне; выкрыццё царскага чыноўніцтва; вобразы засцяпковай шляхты; праблема бацькоў і дзяцей.

13. Вершы Цёткі «Мае думкі», «Вера беларуса», «Мора»: патрыятычны змест лірыкі, паэтызацыя непаўторнасці і хараства Бацькаўшчыны; асноўныя матывы і пафас вершаў, рамантычна-сімвалічныя вобразы.

14. Вершы Янкі Купалы «Спадчына», «А хто там ідзе?», «Мая малітва» («Я буду маліцца і сэрцам, і думамі...»), «Жня», «Явар і каліна», «Роднае слова» («Магутнае слова, ты, роднае слова!...»): асэнсаванне гістарычнага лёсу беларускага народа; агульначалавечыя матывы ў вершах; ідэя вечнасці жыцця, кахання, гармоніі паміж чалавекам і прыродай; жанравае, вобразнае, інтанацыйнае багацце лірыкі.

15. Паэма Янкі Купалы «Бандароўна»: фальклорная першакрыніца твора; сутнасць канфлікту; вобразы-антыподы; драматызм дзеяння; маральнае хараства Бандароўны.

16. П'еса Янкі Купалы «Раскіданае гняздо»: сацыяльна-філасофскі змест твора; сюжэтныя лініі; жанравыя асаблівасці, кампазіцыя, развіццё канфлікту; галоўныя героі, матывы іх паводзін; пошукі маладым пакаленнем рэальных шляхоў вызвалення Бацькаўшчыны; ідэйны сэнс Вялікага сходу; сімвалічнасць назвы твора.

17. Паэма Якуба Коласа «Новая зямля»: аўтабіяграфічнасць паэмы, яе творчая гісторыя; жанравыя асаблівасці твора; народны побыт і прырода ў паэме; вобразы Антося, Ганны, дзяцей; трагедыя лёсу Міхала; філасофская ідэя зямлі і волі; сімвалічны сэнс назвы твора.

18. Аповесць Якуба Коласа «У палескай глушы»: жанравыя адметнасці; прататыпы галоўных герояў; Вобраз Андрэя Лабановіча – беларускага інтэлігента, шукальніка ісціны, сэнсу жыцця; народ і інтэлігенцыя ў творы; жаночыя вобразы.

19. Вершы Максіма Багдановіча «Раманс» («Зорка Венера»), «Слуцкія ткачы», «Санет» («Паміж пяскоў Егіпецкай зямлі...»), «Маладыя гады...», «Жывеш не вечна, чалавек...», «Плакала лета, зямлю пакідаючы...», «Песняру», «Кніга», «Летапісец», «Мяжы», «Я хацеў бы спаткацца з Вамі на вуліцы...» (4 на выбар): нацыянальнае і агульначалавечае ў паэзіі аўтара; услаўленне красы жыцця і мастацтва; зварот да культурна-гістарычнай спадчыны Беларусі; філасофскі пачатак у лірыцы.

20. Вершы Алеся Гаруна «Ты, мой брат, каго зваць Беларусам...», «Ідуць гады»: вызваленча-патрыятычныя матывы, агульначалавечыя каштоўнасці («Ты, мой брат, каго зваць Беларусам...»); абвостранае

пачуццё любові да Радзімы; праблемы сэнсу жыцця, прызначэння чалавека («Ідуць гады»); філасафічнасць і публіцыстычнасць вершаў.

21. Аповяданні Максіма Гарэцкага «Роднае карэнне», «Літоўскі хутарок»: тэма вернасці роднай зямлі, служэння інтэлігенцыі народу; вобраз Архіпа Лінкевіча; жыццёвая мудрасць дзеда Яхіма («Роднае карэнне»); аўтабіяграфічнасць апавядання; трагізм лёсу герояў; антываенная скіраванасць твора; чалавек і абставіны ў творы («Літоўскі хутарок»).

22. Аповяданне Змітрака Бядулі «Бондар»: асэнсаванне праблемы мастака і мастацтва; асуджэнне эстэтычнай неразвітасці, чэрствасці і абьякавасці; мастацкія адметнасці твора (сцісласць, драматызм, псіхалагізм).

23. Вершы Уладзіміра Дубоўкі «О Беларусь, мая шыршына», «Залатая асенняя раніца...», «Родная мова, цудоўная мова!..»: асноўныя матывы лірыкі; паэтызацыя прыроды, кахання; вобразнасць, багацце форм вершаў.

24. Байкі Кандрата Крапівы «Ганарысты Парсюк», «Дыпламанан Баран»: крытыка чалавечых заган і недахопаў: невуцтва, ганарыстасці, фанабэрлівасці, агрэсіўнасці; прыёмы стварэння камічных сітуацый; народная мудрасць, гумар у байках; мараль як выяўленне аўтарскай пазіцыі.

25. Камедыя Кандрата Крапівы «Хто смяецца апошнім»: час напісання твора; актуальнасць праблем, узятых у камедыі; канфлікт у п'есе; маштабнасць сатырычных вобразаў Гарлахвацкага і Зёлкіна; эвалюцыя характару Тулягі; вобразы – носбіты аўтарскай пазіцыі (Чарнаву, Левановіч, Вера).

26. Аповяданне Міхася Зарэцкага «Дзіўная»: адлюстраванне псіхалогіі людзей з новым светапоглядам; драматызм лёсу Шумавай; маральная праблематыка, асэнсаванне вечнага і часовага ў творы.

27. Вершы Петруся Броўкі «Спатканне», «Пахне чабор»: патрыятычны і грамадзянскі пафас твораў паэта; выяўленне палымянай веры ў перамогу (верш «Спатканне»); разнастайная гама перажыванняў лірычнага героя; паэтызацыя першага кахання, адметнасць паэтычнага сінтаксісу («Пахне чабор»).

28. Вершы Аркадзя Куляшова «Мая Бесядзь», «Спакойнага шчасця не зычу нікому...», «На паўмільярдным кіламетры», «Нябёсы – акіян, я знаў даўно...»: грамадзянская, маральна-этычная і філасофская праблематыка вершаў; раскрыццё агульначалавечага праз глыбока асабістае; услаўленне бязмежнасці пазнання сябе і свету.

29. Вершы Максіма Танка «Мой хлеб надзённы», «Завушніцы», «Ты яшчэ толькі намёк на чалавека...», «Не знаю...», «Родная мова» (3 на выбар): філасофскі роздум пра чалавека, яго жыццёвае

прызначэнне; увага да духоўнага свету чалавека; сцвярджэнне нязломнай духоўнай сілы беларускага народа («Родная мова»).

30. Апавяданне Кузьмы Чорнага «На пыльнай дарозе»: мастацкае ўвасабленне аўтарскай формулы «Чалавек – гэта цэлы свет»; майстэрства пісьменніка ў раскрыцці ўнутранага свету герояў; гуманістычны і жыццесцвярджальны пафас апавядання; сімвалічны сэнс вобраза дарогі.

31. Раман Кузьмы Чорнага «Пошукі будучыні»: час напісання твора; асаблівасці сюжэта і кампазіцыі; драматычны лёс ахвяр Першай і Другой сусветных войнаў; аўтарская канцэпцыя будучыні беларускага народа; тэма скрадзенага дзяцінства; антываенны пафас рамана.

32. Вершы Пімена Панчанкі «Герой», «Родная мова», «Той дзень прапаў і страчаны навекі...», «Спарышы», «Крык сойкі»: разнастайнасць тэматыкі; лірызм і публіцыстычнасць твораў; разнастайнасць рытміка-інтанацыйнага малюнка.

33. Раман Івана Мележа «Людзі на балоце»: творчая гісторыя, тэматыка і праблематыка «Палескай хронікі»; майстэрства раскрыцця ўнутранага свету галоўных герояў – Васіля Дзятла і Ганны Чарнушкі; нетрадыцыйны падыход аўтара да раскрыцця псіхалогіі заможных сялян.

34. Аповесць Івана Шамякіна «Непаўторная вясна» (1-я кніга пенталогіі «Трывожнае шчасце»): адлюстраванне даваеннага жыцця моладзі; духоўны свет Пятра і Сашы, іх узаемаадносін; паэзія кахання і прыгожых чалавечых пачуццяў; маральна-этычная праблематыка аповесці.

35. Раман Івана Шамякіна «Сэрца на далоні»: праблематыка рамана; маральна-этычная сутнасць аўтарскай пазіцыі; рэтраспектыўны зварот да падзей вайны; вастрыня канфлікту; вобразы кар’ерыста Гукана і Кірылы Шыковіча, Зосі Савіч, Яраша; маладое пакаленне ў рамане.

36. П’еса Андрэя Макаёнка «Зацюканы апостал»: жанравая адметнасць твора; спалучэнне ў творы камічнага і трагічнага; умоўнасць часу і месца дзеяння; характарыстыка персанажаў, іх сімвалічнасць і падкрэсленая абагульненасць; маральна-этычны змест камедыі.

37. Аповесці Васіля Быкава «Жураўліны крык», «Знак бяды» (на выбар): мастацкая праўда ў паказе вайны; раскрыццё характараў герояў ў трагічных абставінах; праблема маральнага выбару ў экстрэмальнай сітуацыі.

38. Аповесць Уладзіміра Караткевіча «Дзікае паляванне караля Стаха», раман «Каласы пад сярпом тваім» (на выбар). «Дзікае паляванне караля Стаха»: гістарычная аснова твора; праблемы добра і зла, кахання, мужнасці і гераізму; вобразы Андрэя Беларэцкага, Андрэя Свеціловіча і

Надзеі Яноўскай. «Каласы пад сярпом тваім»: прадстаўнікі дваранства і вобразы сялян у рамане; праўдзівасць адлюстравання чалавечых характараў; духоўны воблік Алеся Загорскага; хараство каханьня ў творы.

39. Апавяданне Міхася Стральцова «Сена на асфальце»: тэма і ідэя твора; эцюды-ўспаміны пра маладосць, каханне, жыццёвыя праблемы і клопаты; вобраз аўтара-апавядальніка і іншых герояў; прырода ў апавяданні.

40. Вершы Яўгеніі Янішчыц «Ты пакліч мяне. Пазаві...», «Чаму ніколі не баюся я...», «Не воблака, а проста аблачынка...», «Любоў мая...»: багацце тэматычнай палітры – малая радзіма, казачная палеская прырода, вясковы і гарадскі побыт, лірыка каханьня.

41. Вершы Ніла Гілевіча «Край мой беларускі, край!...», «Ах, якая над Гайнай купальская ноч!...», «Страціў слова, страціў спадчыннае слова...»; раман у вершах «Родныя дзеці» (лірыка або раман – на выбар): лірыка – любоў да Бацькаўшчыны, клопат пра яе лёс, шанаванне роднай мовы, захаванне культурнай спадчыны, паэтызацыя прыроды; раман – праблематыка твора; вобраз галоўнага героя; сюжэтна-кампазіцыйная структура, значэнне лірычных адступленняў.

42. Апавяданне Івана Навуменкі «Сямнацатай вясной»: паказ лёсу моладзі ў гады вайны з фашызмам; раскрыццё характараў Цімоха, Стасі; сімвалічнасць вобраза бэзу.

43. Вершы Рыгора Барадуліна «Трэба дома бываць часцей», «Неруш», «Яна адна, зямля вякоў...», «Бацьку», «Заспаная раніца мжыстая...», «Чалавек не ўзнікае так...»: паэтычныя вобразы Радзімы, зямлі бацькоў і беларускага народа ў паэзіі Рыгора Барадуліна; услаўленне роднага слова як духоўнай святыні; роздум пра сэнс чалавечага жыцця і повязь пакаленняў.

44. Творы Алеся Разанава «Радзіма...», «Кожны народ мае хаця б адзін геніяльны твор, і гэты твор – мова», «У крузе», «Спадчына», «Горад»: філасофска-інтэлектуальны кірунак творчасці; тэма Бацькаўшчыны ў лірыцы паэта; адметнасць творчай індывідуальнасці; жанрава-стылёвыя асаблівасці лірыкі; асацыятыўная вобразнасць.

45. Навелы Георгія Марчука «Канон Гарыні», «Канон Маці»: жанрава-стылёвая спецыфіка твораў; асэнсаванне жыцця палешукоў, іх традыцый; мудрасць разумення аўтарам чалавечага шчасця і іншых духоўных каштоўнасцей.

46. П'еса Алеся Дударова «Князь Вітаўт»: наватарскі падыход драматурга да ўвасаблення далёкага мінулага; жанравая адметнасць твора, асаблівасці яго кампазіцыі; Вітаўт і Ягайла як вобразы-тыпы; завастрэнне маральна-этычнага канфлікту; праблема асабістага шчасця ў п'есе.

47. Верш Міхася Башлакова «Заркапад», цыкл вершаў «Радзіма...»: свет Радзімы-Беларусі ў творчасці паэта, выяўленне пачуцця любові да зямлі бацькоў; знітаванасць з родным краем як духоўная аснова ўнутранага свету лірычнага героя; філасофскі роздум пра хуткаплыннасць часу і сэнс чалавечага жыцця.

48. Сучасная беларуская паэзія: паглыбленне агульначалавечага, маральна-філасофскага, гуманістычнага зместу лірыкі; наватарства ў галіне вершаванай формы і іншыя мастацкія пошукі сучаснай паэзіі. Агляд творчасці 2-3 паэтаў на выбар абітурыента.

49. Сучасная беларуская проза: тэматыка і сацыяльна-філасофская праблематыка сучаснай прозы; асэнсаванне пісьменнікамі стасункаў асобы і грамадства, повязі часоў і пакаленняў. Агляд творчасці 1-2 празаікаў на выбар абітурыента.

50. Сучасная беларуская драматургія: тэндэнцыі развіцця беларускай драматургіі на сучасным этапе; узмацненне цікавасці да гістарычнага мінулага; новыя мастацка-эстэтычныя тэндэнцыі ў сучаснай беларускай драматургіі. Агляд творчасці 1-2 драматургаў на выбар абітурыента.